

Cesty k léčbě autismu

Barbora Hanková

Psychologický ústav FFMU, Brno
info@psychologon.cz

Poruchy autistického spektra se řadí mezi mnoho nevyřešených záhad lékařské vědy. Dlouhá léta panovalo přesvědčení, že je toto postižení získáváno špatnou výchovou vraném dětství. Nyní je většina odborníků přesvědčena o biologické příčině autismu. Včem přesně spočívá ta příčina a jak bychom ji mohli ovlivnit, zatím nikdo s jistotou neví. Avšak stále více různých výzkumů poskytuje naději, že brzy budeme vědět víc.

Autism spectrum disorders are one of the many unsolved mysteries of medical science. For many years there was a belief that the cause of this disability is poor upbringing in early childhood. Today, most experts are convinced of the biological cause of autism. What exactly the cause is and how we can influence it, nobody knows for sure yet. However, more and more research gives hope that soon we will know more

Porucha autistického spektra (PAS) je velmi široká diagnostická kategorie, ve které se skrývá mnoho forem této nemoci. Jedná se o vrozené postižení, které výrazně ovlivňuje mentální vývoj dítěte. Mezi nejčastější příznaky patří:

- problémy v sociální interakci či dokonce naprostý nezájem o kontakt s lidmi,
- problematická verbální i neverbální komunikace,
- stereotypní chování a závislost na každodenních rutinách.

Tyto a další příznaky se projevují s různou intenzitou a v různých stupních. Některé děti se i přes potíže s pochopením emocí a celkového lidského prožívání naučí přiměřenému chování a v dospělosti vedou plnohodnotný život. Jiné děti, které trpí těžší formou této poruchy (často spojenou s mentální retardací), nejsou schopny nácvičku správného chování a jsou tak doživotně odkázány na pomoc svého okolí.

K poruše autistického spektra bývají často přidružena další postižení, ať už tělesná (např. postižení smyslových orgánů nebo hybnosti končetin) či duševní (např. mentální retardace či ADHD). Mezinárodní klasifikace nemocí zařazuje PAS do skupiny F84 – Pervazivní vývojové poruchy a dělí je dle jednotlivých příznaků do deseti podskupin.

Žádná léčba autismu zatím neexistuje. Nicméně už od doby, kdy byl jako porucha prvně specifikován, se objevují různé více či méně kvalitní způsoby, jakými lze do jisté míry ovlivňovat jeho jednotlivé symptomy. Některé dokážou výrazně zlepšit kvalitu života některých autistů, zatímco na jiné nemají žádný vliv, další nemají na příznaky poruchy žádný účinek a jiné mohou být dokonce téměř nebezpečné. Ty nejnámější z nich a přesvědčení, která je ovlivnila, si v následujícím textu stručně představíme.

Pohled na poruchu autistického spektra se během několika posledních desítek let různě vyvíjel. Dle názoru většiny expertů se autismus mezi lidskou populací vyskytoval vždy. Přesněji popsán byl však až ve třicátých letech dvacátého století. Na samém začátku byla příčina přisuzována dědičnosti, ale o pár let později převládl názor, který vznik poruchy přisuzoval nedostatečně citově vřelé matce a následně rodičovské výchově obecně. Toto přesvědčení bylo značnou dobu velmi oblíbené. V šedesátých letech dvacátého století se opět začal rozšiřovat názor, který kladl důraz na biologické příčiny autismu, avšak odborná veřejnost byla v této oblasti dlouho rozpolcená. V devadesátých letech dvacátého století k možným příčinám přibyla další - Andrew Wakefield publikoval výsledky výzkumu, které příčinu autismu spojovaly s očkováním.

Nejnovější výzkumy spojují poruchy autistického spektra s genetickou vadou. Dle J. Pazdery (Pazdera, 2007) vědci z *Massachusetts Institute of Technology* v r. 2007 zveřejnili výsledky studie tzv. syndromu fragilního chromosomu X, který je již několik let považován za příčinu některých z vývojových postižení v oblasti autismu a mentální retardace. Dle jejich výzkumu by utlumení aktivity určitého enzymu v mozku mohlo pomoci s příznaky způsobenými fragilním X. Navazující výzkumy bohužel zatím ukazují, že cesta k léčbě není až tak snadná, např. výzkum R. J. Hagermana a kolektivu. Zkoumání genetických příčin autismu se však stále jeví jako slibné.

Jeden z novějších výzkumů, jehož výsledky byly zveřejněny v září 2012, poukazuje na možnou existenci specifického druhu autismu, který je charakteristický svým společným výskytem s epilepsií. Popsal jej kolektiv vědců z Kalifornské university v San Diegu a Univerzity Yale, který se ve svém výzkumu zaměřil na skupinu aminokyselin, jež je známá pod zkratkou BCAA (Branched Chain Amino Acid). Tyto aminokyseliny lidské tělo běžně neprodukuje, a proto musí být získávány ze správné výživy. Lidská těla se naučila správně regulovat trávení BCAA během období hladovění, avšak jedincům se zmiňovaným druhem autismu právě tato důležitá schopnost zřejmě chybí, a tak mají BCAA nedostatek. Pokud by se výsledky potvrdily (vliv regulace BCAA na autistické chování), umožnila by tato genetická mutace mnohem dřívější a snadnější určení diagnózy PAS. Mimo to, jak píše doktor Joseph G. Gleeson, by potencionální léčba byla očividná a snadná: pouze dodat pacientům aminokyseliny, které jejich těla postrádají.

Vědci ověřovali svou teorii studií nervových buněk dvou dětských pacientů, kteří trpí kombinací PAS a epilepsie. Výsledkem bylo potvrzení teorie – buňky se v přítomnosti BCAA chovaly normálně. Testování probíhalo také na myších, které vykazovaly zmiňovanou genetickou mutaci a s ní spojené obtíže. Léčba zaměřená na doplnění BCAA u nich měla účinky, což posiluje přesvědčení, že by mohla pomoci také u lidí. Avšak ať už jsou výsledky výzkumu jakkoliv slibné, také zde se jedná pouze o další krok směrem ke komplexní léčbě autismu a cesta k cíli je zatím stále dlouhá.

Přestože vědci v této oblasti tápají, poskytli již mnoho podnětů pro vznik celé řady terapeutických metod, které jsou používány v každodenní praxi. Ty můžeme rozdělit do dvou základních skupin:

- [biologické metody](#),
- [behaviorální metody](#).

Mimo toto řazení můžeme ještě uvést metody sporné, neprokázané či dokonce neetické, které se však přesto používají.

Do první skupiny metod řadíme především všechny typy diet, zvláštní výživy a úpravy jídelníčku. Mezi nejčastější patří například dieta založená na organických potravinách, vyhýbání se pesticidům, všem umělým látkám a přílišnému množství kalorií a naopak volení potravin s vysokým množstvím minerálů a vitamínů.

Dále jsou to přístupy založené na nepodávání určitých typů jídel (např. těch, na které může být dítě citlivé) nebo naopak na speciálním dodávání minerálů, vitamínů (např. B6, magnesium,...), aminokyselin, melatoninu, hormonů štítné žlázy či odstraňování toxických kovů. Těchto metod je opravdu mnoho a většinu z nich je vhodné konzultovat s ošetřujícím lékařem. Všechny jsou založeny na výzkumech z posledních let, které objevily různé abnormality v biologické funkci těla osob s PAS. Odstranění těchto zvláštností však s jistotou nevede také ke zlepšení psychických funkcí.

Behaviorální metody mají o něco delší tradici a jsou nezbytnou součástí výchovy téměř u všech autistických dětí. Používají se k nácviku každodenních dovedností jako je pravidelná hygiena, správné stolování, správné oblékání apod. Úkoly se musí cvičit pravidelně, dlouhodobě a vždy ve stejném pořadí (z důvodů důležitosti rutiny u dětí s PAS i pro usnadnění nácviku). Pokud dítě zvládne základní dovednosti, pokračuje se ve složitějších – nácvik správného chování, komunikace, rozeznávání emocí dle výrazu tváře, tónu hlasu apod.

Do celého procesu pochopitelně vstupují také individuální rozdíly mezi jednotlivými dětmi. Přestože závažnost jejich postižení může být na stejné úrovni, každé reaguje jinak a každé se jinak učí. Významnou roli hraje také čas, který rodiče (popř. jiní vychovatelé) dítěti každý den věnují, a důslednost, s níž přistupují k dodržování pravidel.

Mezi posledními metodami bych ráda zmínila alternativní přístupy, které podle rozhodnutí České lékařské komory z října 2012 (ČLK, 2012) nesplňují kritéria ověřeného terapeutického postupu. Patří mezi ně „biomodulační“ léčba autismu, „terapie“ pevným objetím PhDr. Jiřiny Prekopové a léčba epilepsie a poruch autistického spektra MUDr. Evou Augustinovou v Egyptě.

K tzv. terapii pevným objetím se ČLK vyjádřila dokonce velmi negativně: „*U terapie pevným objetím PhDr. Jiřiny Prekopové navíc existují důvodné etické pochybnosti, zda nezpůsobuje osobám s autismem stres a utrpení, které nejsou obhajitelné v rámci moderních terapeutických postupů.*“

Metod, které mohou (ale nemusí) pomoci dítěti s poruchou autistického spektra, je tedy velké množství. Žádná z nich však zatím není zaručená a obvykle vyžadují mnoho trpělivosti i úsilí od osob, které o postiženého pečují. Nicméně neustálé výzkumy v této oblasti, které přinášejí nové objevy ohledně biologických rozdílů, poskytují naději, že ke komplexní léčbě autismu jsme stále o něco blíže.

Související odkazy:

Jestliže chcete získat bližší představu o poruše autistického spektra, prohlédněte si tato videa:

- Z odborného hlediska - přednáška o autismu od velmi známé ženy, která touto poruchou sama trpí:
http://www.ted.com/talks/lang/en/temple_grandin_the_world_needs_all_kinds_of_minds.html
- Ze zábavně naučného hlediska – hraný snímek, který však blízce odpovídá realitě a ukazuje, jak se může projevat, když člověk s PAS nerozumí emocím a s nimi spojeným lidským počináním:
<http://www.youtube.com/watch?v=g1OeajK7hfs>

Stránky asociace pomáhající lidem s autismem a jejich rodinám:

- <http://www.apla.cz/>

Odborné stránky v češtině zaměřené na PAS:

- <http://www.autismus.cz/>

Zdroje:

1. **Adams, B. J..** *Summary of biomedical treatments for autism*. Retrieved January 30, 2013, from: <http://www.autism-society.org/living-with-autism/treatment-options/summary-of-biomedical.html>
2. **Autism Research Institute. (2013).** Treating Autism. Retrieved January 30, 2013, from: http://www.autism.com/index.php/treat_edu_plans
3. **ČLK. (2012).** Zápis z jednání představenstva ČL. Retrieved January 30, 2013, from: www.lkcr.cz/doc/cms_library/zapis_rijen_2012-100484.doc
4. **Hagerman, R. J. at al. (2009).** *Advances in the Treatment of Fragile X Syndrome*. Pediatrics, 123(1), 378-390. Abstract retrieved from: <http://pediatrics.aappublications.org/content/123/1/378.full>
5. **Huntington College of Health Sciences. (2009).** *A Primer on Branched Chain Amino Acid*. Retrieved January 30, 2013, from: <http://www.hchs.edu/literature/BCAA.pdf>
6. **Pazdera, J. (2007).** *Léčba autismu a mentální retardace*. Retrieved January 30, 2013, from: <http://www.osel.cz/index.php?clanek=2747>
7. **Psychology Today. (2010).** *Whose Fault is Autism? A Historical View of Placing Blame*. Retrieved January 30, 2013, from: <http://www.psychologytoday.com/blog/child-myths/201004/whose-fault-is-autism-historical-view-placing-blame>
8. **Šípek, A. (2013).** Spojitost syndromu fragilního X chromozomu a autismu. Retrieved January 30, 2013, from: <http://www.gate2biotech.cz/spojitost-syndromu-fragilniho-x-chromozomu-a-autismu/>
9. **University of California, San Diego. (2012).** *Nutritional supplement offers promise in treatment of unique form of autism*. Retrieved January 30, 2013, from: http://ucsdnews.ucsd.edu/pressrelease/nutritional_supplement_offers_promise_in_treatment_of_unique_form_of_autism
10. **UNT Autism Wiki. (2010).** *The history of autism*. Retrieved January 30, 2013, from: <http://autismedsp5310s20f10.pbworks.com/f/The+history+of+autism.pdf>
11. **Wikipedia, the free encyclopedia. (2012).** *Andrew Wakefield*. Retrieved February 15, 2013, from: http://en.wikipedia.org/wiki/Andrew_Wakefield

Citace článku:

Hanková, B. (2013). *Cesty k léčbě autismu. PsychoLogOn [online]. 2 (1), s.36-38. [cit. vložit datum citování]. Dostupný z WWW: < <http://psychologon.cz/data/pdf/141-cesty-k-lecbe-autismu.pdf>>. ISSN 1805-7160.*